

DATE ANTROPOLOGICE PRELIMINARE PRIVIND NECROPOLA CARPICA DE LA BACĂU—HOLT *

de LAURENȚIA GEORGESCU

Cercetările arheologice efectuate în ultimii ani de către colectivul de cercetători ai Muzeului de Istorie și Artă din Bacău¹; au adus un aport însemnat cunoașterii istoriei populației autohtone de secol. II—III e.n. din zona Bacăului².

În anul 1965 „în partea de est a cartierului Șerbănești din municipiul Bacău“, în punctul „Iutărie“ (sau „Capătul Dealului“) a fost descoperită o necropolă de incinerare. Din cauza decapărilor de teren făcute de către locuitorii satului Holt, care luau pământ pentru chirpici, această necropolă a fost aproape toată distrusă. La săpăturile de control efectuate de către arheologul Viorel Căpitanu s-au descoperit două morminte :

— un mormânt aparținând unui individ ale cărui oase calcinate au fost depuse direct în groapă (mormânt complet distrus).

— și, un al doilea mormânt — notat M₁ —, la care oasele calcinate au fost depuse într-o urnă lucrată la roată, din pastă cenușie, care era acoperită cu un capac din aceeași ceramică lucrată³ (Planșa I-a) Inventarul descoperit în interiorul urnei, este extrem de bogat și a permis încadrarea acestui mormânt în secolele II—III e.n.⁴.

Resturile osoase umane care au fost studiate sînt reprezentate de un număr de 1206 fragmente. Oasele calcinate prezintă o gamă de culori de la alb-gri la gri-albastru închis, aceasta datorită intensității diferite a focului la nivelul diverselor segmente ale scheletului uman. Impregnări cu oxid de fier provenite de la obiectele care au aparținut defunctului și care au fost depuse o dată cu el pe rug apar în nuanțări diferite la nivelul fragmentelor care reprezintă scheletul postorianian.

Ținem să aducem și pe această cale mulțumirile noastre arheologului Viorel Căpitanu care ne-a pus la dispoziție materialul studiat în această lucrare cit și toate datele solicitate.

1 Marilena Florescu și V. Căpitanu, *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 213—275.

2 V. Căpitanu, *Muzeul Național*, II, 1975, p. 293—333.

3 M. Florescu și V. Căpitanu, *op. cit.*, p. 213—275 ; V. Căpitanu, *op. cit.*, p. 293—333.

4 *Ibidem*.

Craniul individului incinerat este reprezentat de 134 fragmente de dimensiuni care variază între limitele valorilor 74 mm lungime / 49 mm. lățime și 10 mm lățime / 15 mm lungime, iar ca grosime la nivelul calotei între 4 mm. și 7 mm. Gradul de ardere la nivelul craniului este mult mai puternic decât la fragmentele care reprezintă postcranian, astfel încît la 60% din fragmentele calotei tabla externă a osului este detașată de tabla internă. Culoarea oaselor este în general alb sau alb-crem cu excepția fragmentelor care reprezintă occipitalul, sfenoidul și stinca temporalului, care sînt de culoare gri-albastru foarte închis, fără ca cele două table să se desprindă. Probabil individul fiind pus în decubit dorsal pe rug, la nivelul fragmentelor menționate mai sus focul a fost mai puțin intens.

Osul frontal este reprezentat de următoarele fragmente, la care arderea puternică a dus la desprinderea celor două table osoase (externă și internă) cît și la torsionarea unora dintre fragmente :

- un fragment de 74 mm. / 49 mm (lungime/lățime) reprezentînd zona marginii parietale (sutura coronară) cu pars bregma și pars complicata, cu punctări de obliterare.

- un fragment de 47 mm/46 mm din zona tangentă cu sphenoidul.

- un fragment de 33 mm / 24 mm. (lungime/lățime) din zona dreaptă cuprinsă între apofiza zigomatică, marginea infraorbitară, orificiul supraorbitar (cu lama orbitară fracturată de foc), foarte puțin din glabella care proiemînă moderat, și cu o noțiune foarte mică din linia temporală superioară marcată vizibil.

- la fragmentul mai sus menționat putem racorda osul zigomatic (malarul) de pe aceeași parte, avînd din el un fragment bine conservat, care ne-a permis să putem estima o orbită de formă rotundă, mare, cu o înălțime de 28 mm.

- același fragment din osul zigomatic (malar) stîng, ne dă aceeași imagine a orbitei ca formă și înălțime. Cele două fragmente de malar sînt de lățime sub medie (estimare), fără reliefuri, poziție fronto-temporală (estimare).

- un fragment reprezentînd creasta frontală internă, sutura nazo-frontală și foarte puțin din oasele nasale.

- avem încă cîteva fragmente din eminența frontală.

Parietalele sînt prezente prin fragmente care fac parte din zona mijlocie a liniei temporale superioare și inferioare :

- zona de tangentă cu sutura lamboidă, pars media și pars asterion cu suturile deschise cu 2—3 punctări de obliterare^{3, 4}.

- la nivelul sphenoidului stîng avem un fragment cu sutura deschisă.

- fragmentele din zona parieto-occipito-mastoidiană, atît din partea dreaptă cît și din partea stîngă au suturile deschise^{3, 4}.

Restul fragmentelor reprezintă bosome parietale, fără a ne da impresia unor reliefări nici măcar moderate.

Temporalele sînt reprezentate prin porțiunea scamoasă, apofiza zigomatică, groapa articulară și foarte puțin din meatul auditiv extern și stîncă temporală.

Cîteva fragmente foarte mici din creastă, fața temporală—conca sphenoidală și corpul sphenoidului ne creionează imaginea acestui os dar nu suficient de clar.

Osul occipital este cel mai bine reprezentat. Avem fragmente din zona protuberanței occipitale externe, a liniei nocale inferioare drepte, zona lambda cu sutura ușor deschisă⁵, dar cu mici punți de orbiterare. Șanțul sinusului sagital superior a fost perfect păstrat și după incinerarea individului.

Dimensiunile fragmentelor variază între limitele valorilor 40 mm / 26 mm (lățime/lungime) și 20 mm / 17 mm (lățime/lungime), cu o grosime între 3 mm. și 6 mm., reliefurile fiind slabe.

Mandibula este reprezentată de patru fragmente :

— condilul mandibular stîng, mic, gracil, perfect conservat.

— două fragmente din corpul mandibular, unul din partea dreaptă cuprinsă între limitele alveolelor dinților P₁, P₂, M₁, M₂, M₃ dreapta, iar celălalt fragment este din zona mentonieră, distanța cuprinsă între alveolele lui I₁ dreapta și I₁, I₂ stînga. Aceste două fragmente sînt gracile cu relieful slab, mentonul fiind probabil ușor rotunjit (estimare).

— ultimul fragment este format din ramura mandibulară stîngă cu apofiza coronoidă bine păstrată, rotunjită și mai joasă ca poziție față de condilul mandibular care este ușor distrus. Ca aspect fragmentul este gracil, slab reliefat.

Mandibula a atins stadiul complet de erupție a dinților definitivii de la I₁ la M₃⁶.

Maxila este prezentă printr-un fragment extrem de mic și anume distanța dintre alveolele lui I¹ și I² stînga⁷.

Scheletul postcranian este reprezentat de 1072 fragmente din toate segmentele corpului cu dimensiuni extrem de diferite, dar cu aspect gracil fără relieful puternice.

Cele douăzeci de fragmente care reprezintă humerusul ne dau imaginea unui cap humeral mic, cu o diafiză gracilă fără relieful deosebite la nivelul veului deltoidian, și cu o trohleie humerală echilibrată ca mărime și relief cu restul segmentului.

Radiusul și ulna, prezente fiecare prin unsprezece fragmente se profilează gracile. Din oasele mîinii avem opt falange I și II mici cu același aspect de gracilitate.

Avem extrem de multe fragmente din corp, arc și apofiză spinoasă din toată coloana vertebrală. Sacrum este creionat prin promontoriu, aripile sacrului și apofiza articulară superioară de dimensiuni foarte

⁵ Gy. Acsadi și J. Nemeskeri, *History of Human Life Span and Mortality*, Akad. Kiado, Budapest, 1970; L. Dérobert și G. Fully, *Analele medicinei legale*, XL, 2, martie-aprilie 1960, Paris, p. 154—165 (trad.)

⁶ G. Olivier, *Pratique antropolologique*, Vigot Frères Editeurs, Paris, 1960; P. Firu, *Stomatologie infantilă*, Ed. Didactică și Pedagogică București, 1971.

⁷ *Ibidem*.

mici. Cîteva fragmente de creastă iliacă, aripă iliacă și tuberozitate ischiatică conturează destul de slab forma bazinului.

Membrele inferioare spre deosebire de cele superioare, par ceva mai robuste, la nivelul tibiilor remarcîndu-se acolo unde segmentele studiate ne permit, solicitări intense la nivelul inserțiilor musculare.

Toate fragmentele umane calcinate găsite în urnă aparțin unui singur individ. Nu am găsit ca în alte morminte studiate nici un fel de ofrandă⁸. Printre resturile umane din urnă am găsit patru mărgelile mari, foarte interesante ca formă, care au făcut probabil parte dintr-un colier ce a parținut incineratului. (Aceste obiecte de inventar vor face obiectul studiului arheologic).

Caracterele morfologice, metrice, aspectul gracil al resturilor umane calcinate, gradul de închidere al suturilor craniene corelat cu stadiul complet al erupției dentare de la nivelul mandibulei ne face să ne înclinăm spre următoarea diagnoză: oasele umane calcinate aparțin unui individ de sex feminin, gracil, în vîrstă de aproximativ 25—30 de ani. Dat fiind că în timpul arderii există posibilitatea clivării suturilor craniene, acordăm un coeficient de ± 5 ani la intervalul de vîrstă în care am încadrat individul studiat mai sus⁹.

ANTROPOLOGISCHE BEITRÄGE ÜBER DAS CARPISCHE GRÄBERFELD VON BACĂU-HOLT

Zusammenfassung

Der anthropologische Beitrag über die gebrannten Knochenübrerraste aus dem Urnangrab 1 von Bacău — Holt neigt zur folgenden Diagnose: Frau, ungefähr 25 — 30 Jahre alt.

VERZEICHNIS DIE TAFELN

Urnangrab 1 von Bacău — Holt

8 D. N. Plopșor și W. Wolski, *Elemente de demografie și ritual funerar la populațiile vechi din România*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1975; L. Georgescu, *Studiul antropologic al unei necropole birituale din Cîmpia Română*, manuscris
9 L. Georgescu, *op. cit*

Fig. 1. Urnă funerară M. Bacău. H. 1.10 m.

<http://www.unec.ro> <http://enrabc.ro>